

1.2. Правове забезпечення розвитку системи охорони здоров'я

Правове регулювання відносин у галузі охорони здоров'я з урахуванням сучасних тенденцій розвитку суспільно-політичного життя, формування відповідної нормативно-правової бази, забезпечення правильного застосування, неухильного додержання та запобігання невиконанню вимог актів законодавства з питань охорони здоров'я є основними інструментами проведення державної політики у сфері охорони здоров'я та реалізації пріоритетних напрямів реформування галузі.

Проведення ґрунтовних перетворень структурних і функціональних засад системи охорони здоров'я потребує послідовної, чіткої взаємодії всіх органів державної влади у процесі реалізації ними повноважень, визначених Конституцією та законами України.

Відповідно до положень статті 13 Основ законодавства України про охорону здоров'я, державну політику охорони здоров'я формує Верховна Рада України шляхом закріплення конституційних і законодавчих засад охорони здоров'я, визначення її мети, головних завдань, напрямів, принципів і пріоритетів. Згідно зі статтею 14 цього закону, реалізація державної політики охорони здоров'я покладається на органи виконавчої влади.

Президент України виступає гарантом права громадян на охорону здоров'я, забезпечує виконання законодавства про охорону здоров'я через систему органів виконавчої влади, забезпечує державну політику охорони здоров'я, видає укази і розпорядження у межах повноважень, передбачених статтею 106 Конституції України.

КМУ організує розробку і здійснення державних цільових програм, створює економічні, правові та організаційні механізми, які стимулюють ефективну діяльність у галузі охорони здоров'я.

Центральні органи виконавчої влади реалізують державну політику охорони здоров'я в межах повноважень, визначених законодавством України.

Протягом 2009 р. прийнято низку нормативно-правових актів з питань охорони здоров'я:

- 53 закони України, з яких 6 – з основної діяльності;
- 105 постанов Верховної Ради України, з яких 39 – з основної діяльності;
- 55 указів Президента України, з яких 6 – з основної діяльності;
- 143 постанови КМУ, з яких 103 – регулюють окремі питання діяльності у сфері охорони здоров'я;
- 96 розпоряджень КМУ, з яких 45 – регулюють окремі питання діяльності у сфері охорони здоров'я, 22 – з кадрових питань;
- 957 наказів МОЗ України.

У 2009 р. законодавче регулювання питань, пов'язаних з реформуванням галузі, забезпечувалося переважно шляхом застосування програмно-цільового методу формування бюджетних видатків на охорону здоров'я населення України, заснованого на вимогах Бюджетного кодексу України та Закону України № 1621-IV від 18.03.2004 р. «Про державні цільові програми».

З метою стабілізації епідемічної ситуації, зниження рівня захворюваності та смертності від ВІЛ/СНІДу шляхом реалізації державної політики щодо забезпечення доступу населення до широкомасштабних профілактичних заходів, послуг з лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД Законом України № 1026-VI від 19.02.2009 р. затверджено

Загальнодержавну програму забезпечення профілактики ВІЛ, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009–2013 рр.

Реалізація зазначеної програми передбачає проведення комплексу організаційних заходів, спрямованих на:

- структурні перетворення системи надання медичних та соціальних послуг ВІЛ-інфікованим і особам із груп ризику;
- удосконалення системи епідеміологічного нагляду за поширенням ВІЛ;
- удосконалення законодавства з питань надання медичної ВІЛ-інфікованим і хворим на СНІД;
- розробку та затвердження стандартів соціальних послуг, які надаються представникам груп ризику та механізму залучення громадських організацій до надання таких послуг;
- створення єдиної системи моніторингу та оцінки ефективності заходів з протидії поширенню ВІЛ;
- підтримку вітчизняних виробників антиретровірусних препаратів і медичних виробів одноразового використання;
- поліпшення якості діагностики ВІЛ;
- удосконалення кадрового забезпечення центрів профілактики і боротьби зі СНІДом;
- розширення кола суб'єктів, залучених до виконання програм профілактики ВІЛ.

Законом України № 1658-VI від 03.11.2009 р. затверджено Загальнодержавну програму імунопрофілактики та захисту населення від інфекційних хвороб на 2009–2015 рр. Метою програми є забезпечення епідемічного благополуччя населення шляхом зниження рівня захворюваності на інфекції, боротьба з якими проводиться засобами імунопрофілактики, а також зменшення показника смертності та інвалідності внаслідок інфекційних хвороб, сприяння розвитку імунології, генної інженерії та імунобіотехнології. Програмою визначено органи виконавчої влади, організації та установи, на яких покладається відповідальність за організацію належного організаційно-методичного, матеріально-технічного та кадрового забезпечення закладів, які проводять заходи з імунопрофілактики; поширення знань з питань імунопрофілактики серед населення та розвиток міжнародного співробітництва; забезпечення наукового супроводу і моніторингу виконання завдань програми.

Забезпеченню координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій для вирішення проблем, пов'язаних з підвищенням якості профілактики ЗН і доступності медичної допомоги для онкологічно хворих, сприятиме прийняття Верховною Радою України Закону України № 1794-VI від 23.12.2009 р. «Про затвердження Загальнодержавної програми боротьби з онкологічними захворюваннями на період до 2016 року».

Серед напрямів вирішення проблеми боротьби з онкологічними захворюваннями, визначеними програмою, основними є:

- удосконалення законодавства з питань запобігання забрудненню навколишнього природного середовища канцерогенними речовинами, організації медико-соціальної

допомоги онкологічним хворим та проведення клінічних досліджень хіміопрепаратів і препаратів супроводу;

- удосконалення порядку надання спеціалізованої медичної та паліативної допомоги;
- стандартизація методів діагностики та лікування ЗН;
- підвищення рівня кадрового, інформаційного та матеріально-технічного забезпечення закладів охорони здоров'я, які надають медичну та соціальну допомогу онкологічним хворим;
- удосконалення системи раннього виявлення злоякісних пухлин і реєстрації хворих на рак;
- розвиток системи медичної та соціальної реабілітації хворих ЗН;
- створення системи надання симптоматичної допомоги онкологічним хворим;
- активізація наукових досліджень з питань надання медичної допомоги хворим на ЗН;
- підвищення рівня поінформованості населення про ризики виникнення онкологічних захворювань;
- розвиток міжнародного співробітництва з пріоритетних аспектів протиракової боротьби.

З метою врегулювання питань, пов'язаних з фінансуванням НДСЛ «ОХМАТДИТ», та заходів щодо боротьби з епідемією грипу Законами України № 1080-VI від 05.03.2009 р. та № 1758-VI від 15.12.2009 р. внесено відповідні зміни до Закону України «Про Державний бюджет України на 2009 рік».

Законом України № 1125-VI від 17.03.2009 р. до статті 325 Кримінального кодексу України внесено зміни стосовно посилення відповідальності за порушення правил і норм, встановлених з метою запобігання епідемічним та іншим інфекційним захворюванням, а також масовим неінфекційним захворюванням (отруєнням), і боротьби з ними.

Оновленню законодавчої бази охорони здоров'я, приведенню її у відповідність до законодавства Ради Європи та ЄС сприятиме прийняття Верховною Радою України таких Законів України:

- «Про внесення зміни до Закону України «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання» № 1248-VI від 14.04.2009 р.;
- «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення» № 1257-VI від 14.04.2009 р.;
- «Про внесення змін до статті 12 Закону України «Про лікарські засоби» № 1364-VI від 20.05.2009 р.;
- «Про внесення зміни до статті 21 Закону України «Про рекламу» № 1465-VI від 04.06.2009 р.;
- «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» № 1512-VI від 11.06.2009 р.;
- «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження споживання і продажу пива та слабоалкогольних напоїв» № 1824-VI від 21.01.2010 р.

Регламентация діяльності, пов'язаної зі створенням, випробуванням і впровадженням ГМО в обіг відповідно до вимог, встановлених Законами України «Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» № 1158-VI від 19.03.2009 р., «Про внесення змін до Закону

України «Про безпечність та якість харчових продуктів» (щодо інформування громадян про наявність у харчових продуктах генетично модифікованих організмів (ГМО) № 1778-VI від 17.12.2009 р., «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання інформації про вміст у продукції генетично модифікованих компонентів» № 1779-VI від 17.12.2009 р., сприятиме підвищенню рівня охорони здоров'я населення, забезпеченню права громадян на безпечне використання ГМО.

Верховна Рада України Постановою № 1077-VI від 05.03.2009 р. визначила низку заходів, спрямованих на забезпечення належної державної підтримки санаторно-курортних закладів, у яких оздоровлюються інваліди, та створення належних умов для їх лікування і реабілітації. Постанова містить доручення КМУ щодо:

- прискорення розробки проекту Загальнодержавної програми розвитку санаторно-курортної галузі;

- збільшення видатків на фінансування бюджетної програми «Санаторно-курортне оздоровлення інвалідів» і врахування при підготовці проекту Державного бюджету України на відповідний рік необхідності проведення додаткових видатків на підтримку санаторно-курортних закладів, які належать до сфери управління Міністерства праці та соціальної політики України та МОЗ України;

- забезпечення збереження та розвитку мережі спеціалізованих санаторіїв для лікування та реабілітації інвалідів і створення відділень для реабілітації інвалідів у санаторно-курортних закладах, які належать до сфери управління місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

- запровадження спеціального порядку закупівлі державним коштом санаторно-курортних путівок до санаторно-курортних закладів, у яких лікуються та проходять реабілітацію інваліди;

- проведення інвентаризації матеріально-технічного оснащення санаторно-курортних закладів незалежно від форми власності та визначення кількості профільних місць, передбачених для інвалідів;

- прискорення розроблення державних соціальних стандартів і нормативів для санаторно-курортної галузі, визначених Законом України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії».

Рекомендації парламентських слухань на тему: «Шляхи реформування охорони здоров'я та медичне страхування в Україні», схвалені Постановою Верховної Ради України № 1651-VI від 21.10.2009 р., містять аналіз сучасного стану охорони здоров'я в Україні, проблем, які обумовлюють необхідність поглиблених перетворень у галузі та шляхів вирішення цих проблем. Підтримуючи запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні та необхідність реформ у системі охорони здоров'я, учасники парламентських слухань відзначили, що кардинальних змін можна досягти тільки через системну реформу та комплексний, законодавчо врегульований перехід системи охорони здоров'я на модель бюджетно-страхової медицини. Вони рекомендували Верховній Раді України вважати пріоритетним і прискорити розгляд низки альтернативних законопроектів щодо реформування

фінансування системи охорони здоров'я та впровадження обов'язкового медичного страхування в Україні поданих народними депутатами.

КМУ рекомендовано:

- з 2010 р. забезпечити збільшення державних асигнувань на охорону здоров'я в обсязі не менше 5% обсягу ВВП;
- доопрацювати та внести на розгляд Верховної Ради України законопроекти «Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я», «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку первинної медико-санітарної допомоги на період до 2012 року»;
- ініціювати зміни до законодавства та підготувати відповідні законопроекти спрямовані на підвищення рівня оплати праці медичних працівників і забезпечення їхнього соціального захисту;
- подати до Верховної Ради України пропозиції щодо визначення джерел і розмірів внесків на обов'язкове медичне страхування;
- розробити та затвердити єдину методику визначення вартості надання медичних послуг.

Органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування запропоновано розглянути питання щодо:

- надання права проведення господарської діяльності підпорядкованим закладам охорони здоров'я відповідно до закону;
- поступової зміни фінансування медичної допомоги на вторинному і третинному рівнях на механізми закупівель медичних послуг коштом місцевих бюджетів на договірній основі;
- впровадження моделі оптимізації УОЗ в умовах єдиного медичного простору;
- здійснити заходи з підготовки впровадження системи обов'язкового медичного страхування.

У зв'язку зі стрімким поширенням епідемії грипу та пандемічного грипу типу А/Н1N1/Каліфорнія/04/09 у другому півріччі 2009 р., Верховною Радою України прийнято Постанову № 1700-VI від 05.11.2009 р. «Про ситуацію, що склалася у зв'язку з епідемією грипу та пандемічного грипу А(Н1N1), та першочергові заходи протидії її поширенню». У постанові зазначається, що однією з причин виникнення і подальшого розвитку епідемії є неготовність органів виконавчої влади до своєчасного та оперативного проведення комплексу організаційних, протиепідемічних і лікувально-профілактичних заходів, наголошується про невідповідність сучасної нормативно-правової бази у сфері глобальних та національних загроз положенням Міжнародних медико-санітарних правил, відсутність можливості проведення належного вірусологічного моніторингу для своєчасного виявлення циркулюючих вірусів грипу.

У зв'язку з вищезазначеним Верховною Радою України надано КМУ рекомендації щодо:

- порядку використання бюджетних коштів, виділених для здійснення заходів із запобігання поширенню пандемічного грипу типу А/Н1N1/Каліфорнія/04/09 та епідемії грипу і ГРВІ серед населення і на лікування хворих;
- виконання у повному обсязі Указу Президента України № 887/2009 від 31.10.2009 р. «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30.10.2009 р. «Про невідкладні

заходи щодо забезпечення національної безпеки в умовах спалаху пандемічного грипу в Україні» та власних рішень, прийнятих у поточному році;

- інформаційного забезпечення заходів протидії поширенню епідемії;
- забезпечення ЛПЗ і контрольно-діагностичних постів відповідними лікарськими засобами, виробами медичного призначення і обладнанням;
- упорядкування діяльності аптечних закладів;
- вирішення питань оплати праці медичних працівників, пов'язаної з ліквідацією епідемії та їх соціального захисту.

КМУ рекомендовано невідкладно затвердити Правила санітарної охорони території України, адаптовані до положень Міжнародних медико-санітарних правил, забезпечити проведення у 2010 р. диспансеризації населення України і формування паспорту здоров'я населення по країні та регіонах. Відповідні положення постанови також містять рекомендації центральним органам виконавчої влади щодо здійснення комплексу заходів, спрямованих на локалізацію пандемічного грипу типу А/Н1N1/Каліфорнія/04/09, епідемії грипу і ГРВІ та мінімізацію їх наслідків.

Протягом 2009 р. Президентом України введено в дію низку рішень Ради національної безпеки і оборони, спрямованих на вирішення проблем у сфері охорони здоров'я.

Рада національної безпеки і оборони України рішенням від 27.02.2009 р. «Про біологічну безпеку України», введеним у дію Указом Президента № 220/2009 від 06.04.2009 р., доручила КМУ забезпечити розробку та схвалення Концепції державної програми біобезпеки та біологічного захисту, вжити комплекс заходів щодо зміцнення правового, кадрового і матеріально-технічного забезпечення систем біобезпеки держави, протидії проявам біотероризму, захисту населення від неконтрольного та протиправного розповсюдження ГМО.

Указом Президента України № 221/2009 від 06.04.2009 р. введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27.02.2009 р. «Про стан безпеки водних ресурсів держави та забезпечення населення якісною питною водою в населених пунктах України». Рішення містить перелік заходів, спрямованих на удосконалення системи державного регулювання і контролю у сфері забезпечення безпеки водних ресурсів та якості питної води. КМУ доручено забезпечити розробку та затвердження нормативно-правових актів щодо якості води питної, призначеної для споживання людиною, та щодо використання природних мінеральних вод відповідно до європейських директив; затвердити норми споживання води для фізіологічних (питних), санітарно-гігієнічних, господарсько-побутових і технічних потреб.

Розглянувши інформацію про епідемічну ситуацію у зв'язку з поширенням пандемічного грипу та ГРВІ, Рада національної безпеки і оборони України прийняла рішення від 30.10.2009 р. «Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки в умовах спалаху пандемічного грипу в Україні», введене в дію Указом Президента України № 887/2009 від 31.10.2009 р. Рада національної безпеки і оборони України доручила КМУ, центральним і місцевим органам виконавчої влади провести комплекс невідкладних організаційних, медико-санітарних, санітарно-гігієнічних, лікувально-профілактичних, протиепідемічних заходів щодо запобігання поширенню в Україні пандемічного грипу і ГРВІ та мінімізації наслідків їх поширення.

Рада національної безпеки і оборони України у рішенні від 29.12.2009 р. «Про стан соціально-демографічної ситуації, охорони здоров'я і ринку праці в Україні», введеному в

дію Указом Президента № 1124/2009 від 29.12.2009 р., зазначила, що основними проблемами погіршення демографічної ситуації в Україні є: зниження показника народжуваності і збільшення показника смертності, скорочення тривалості життя і загальне старіння населення, надмірне вживання алкогольних напоїв, вживання наркотичних засобів та психотропних речовин, значна поширеність хронічних хвороб і соціально небезпечних захворювань, високий рівень інвалідності. У рішенні наголошується, що до основних чинників, які негативно впливають на здоров'я і відтворення населення, належать якісні показники життя, забруднення довкілля, незадовільні умови праці, поширення інфекційних і паразитарних захворювань, криза у галузі медичного обслуговування, недостатній контроль за якістю та вживанням лікарських засобів і біологічно активних домішок, тютюнокуріння, відсутність належного моніторингу за станом генофонду, рівнем популяційного імунітету населення, циркуляцією збудників інфекційних хвороб. У зв'язку з вищезазначеним, Радою національної безпеки і оборони України надано КМУ доручення:

- забезпечити розвиток стандартизації у сфері охорони здоров'я на основі ДМ;
- розробити з урахуванням результатів консультацій з громадськістю заходи щодо впровадження ефективної системи охорони здоров'я;
- забезпечити проведення функціональної інвентаризації мережі державних ЛПЗ, сприяти розвитку закладів охорони здоров'я різних форм власності;
- розробити механізм взаємодії закладів охорони здоров'я з питань надання спеціалізованої медичної допомоги населенню;
- забезпечити поліпшення ЯМД, що надається у СЛА та ФАПх, вирішити питання їх підпорядкування і фінансового забезпечення;
- розробити засади державної політики у сфері новітніх біотехнологій, вжити заходів щодо розвитку виробництва сучасних імунобіологічних препаратів;
- затвердити єдиний класифікатор медичних послуг, забезпечити його впровадження в практичну діяльність закладів охорони здоров'я;
- впровадити дієвий механізм контролю за закупівлею, розподілом, застосуванням і рекламою лікарських засобів, медичної техніки та виробів медичного призначення;
- забезпечити вирішення питання щодо кадрового забезпечення закладів охорони здоров'я, які надають ПМСД, насамперед у сільській місцевості;
- підготувати та внести в установленому порядку на розгляд Верховної Ради України законопроекти про захист прав пацієнтів, про виробу медичного призначення, про внесення змін до Закону України «Про лікарські засоби» щодо вдосконалення державного управління та контролю у фармацевтичній галузі;
- відновити генетичний моніторинг в Україні;
- забезпечити вдосконалення міжвідомчої інтегрованої мережі лабораторій для моніторингу і контролю за можливими загрозами біологічного та хімічного походження;
- вжити заходів щодо вдосконалення кадрової політики у сфері охорони здоров'я, забезпечення дитячих закладів охорони здоров'я кваліфікованими кадрами, насамперед педіатрами, неонатологами, дитячими анестезіологами.

Вирішенню проблем осіб з вадами зору, створенню сприятливих умов для реалізації ними прав на участь в економічній, політичній, соціальній, культурній та інших сферах суспільного життя сприятиме реалізація завдань, визначених Указом Президента України

№ 113/2009 р. від 02.03.2009 р. «Про першочергові заходи щодо поліпшення становища осіб з вадами зору». Кабінету Міністрів України доручено:

- розглянути питання щодо створення центрів профілактики ретинопатій у недоношених дітей та Українського банку тканин ока;

- здійснити заходи з удосконалення роботи служб медико-соціальної експертизи та МСЕК;

- переглянути перелік технічних та інших засобів реабілітації з метою оновлення засобів для реабілітації інвалідів по зору;

Відповідно до положень зазначеного Указу, на МОЗ України покладається обов'язок:

- удосконалити систему ранньої діагностики порушень зору у дітей, розробити заходи щодо забезпечення своєчасної профілактики втрати зору внаслідок хронічних захворювань, забезпечити медико-генетичне консультування подружніх пар щодо запобігання вадам зору у новонароджених;

- розробити та затвердити порядок забезпечення інвалідів по зору виробами медичного призначення, у т.ч. термометрами, тонометрами, глюкометрами, обладнанням звуковим інформатором;

- удосконалити порядок забезпечення інвалідів по зору протезами очей та окулярами, забезпечити поліпшення якості цих виробів;

- здійснити заходи щодо спрощення порядку обстеження інвалідів по зору МСЕК.

З метою забезпечення комплексного підходу до виявлення і лікування захворювань мозку, впровадження сучасних методів їх профілактики та лікування, останніх наукових досягнень у сфері нейропсихіатрії, удосконалення фундаментальних досліджень неврологічної, психіатричної та психологічної діяльності людини Президент України Указом від № 1094/2009 22.12.2009 р. «Про Інститут мозку» доручив КМУ забезпечити вирішення питань щодо створення Інституту мозку та його фінансування коштом Державного бюджету України.

Протягом 2009 р. КМУ, відповідно до пріоритетів, визначених законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, забезпечувалося проведення державної політики у сфері охорони здоров'я, правове регулювання реформ у системі охорони здоров'я.

З метою захисту населення від безконтрольного та протиправного розповсюдження ГМО, забезпечення розвитку національної системи біобезпеки КМУ затверджено ряд нормативно-правових актів, основними з яких є такі постанови:

- № 114 від 18.02.2009 р. «Про затвердження порядку державної реєстрації генетично модифікованих організмів джерел харчових продуктів, а також харчових продуктів,

косметичних та лікарських засобів, які містять такі організми або отримані з їх використанням»;

- № 308 від 02.04.2009 р. «Про затвердження порядку видачі дозволу на проведення державної апробації (випробування) генетично модифікованих організмів у відкритій системі»;

- № 423 від 28.04.2009 р. «Про затвердження порядку видачі дозволу на транзитне переміщення не зареєстрованих в Україні генетично модифікованих організмів»;

- № 468 від 13.05.2009 р. «Про затвердження порядку етикетування харчових продуктів, які містять генетично модифіковані організми або вироблені з їх використанням та вводяться в обіг»;

- № 808 від 23.07.2009 р. «Деякі питання проведення апробації (випробування) та реєстрації генетично модифікованих організмів сортів сільськогосподарських рослин»;

- № 1223 від 18.11.2009 р. «Про затвердження розмірів тарифів на проведення експертизи, яка є підставою для державної реєстрації генетично модифікованих організмів сортів сільськогосподарських рослин у відкритій системі».

З метою врегулювання питань, пов'язаних із залученням іноземних інвестицій для розвитку охорони здоров'я, Урядом України прийнято такі постанови:

- № 818 від 05.08.2009 р. «Про залучення державним підприємством для постачання медичних установ «Укрмедпостач» у 2009 році іноземного кредиту для реалізації інвестиційного проекту щодо проектування та будівництва фельдшерсько-акушерських пунктів і сільських амбулаторій та оснащення їх медичним та іншим обладнанням під державну гарантію»;

- № 819 від 05.08.2009 р. «Про залучення державним підприємством для постачання медичних установ «Укрмедпостач» у 2009 році іноземного кредиту для реалізації інвестиційного проекту щодо забезпечення лікувально-профілактичних закладів обладнанням, транспортними засобами, виробами медичного призначення та лікарськими засобами під державну гарантію»;

- № 1144 від 29.10.2009 р. «Про залучення державним українським об'єднанням «Політехмед» у 2009 році іноземного кредиту під державну гарантію для реалізації інвестиційного проекту щодо закупівлі автомобілів швидкої медичної допомоги з метою посилення соціальної захищеності громадян України»;

- № 1270 від 26.11.2009 р. «Питання залучення у 2009 році під державну гарантію іноземного кредиту для реалізації інвестиційного проекту щодо закупівлі засобів реабілітації»

(автомобілів) для забезпечення інвалідів з метою посилення соціальної захищеності громадян України».

КМУ протягом 2009 р. прийнято низку документів, спрямованих на запобігання поширенню серед населення України захворювання на вірус грипу А/Н1N1/Каліфорнія/04/09. Основними з них є:

- розпорядження № 446-р від 28.04.2009 р. «Про затвердження плану заходів щодо запобігання виникненню серед населення захворювання на свинячий грип»;
- розпорядження № 473-р від 28.04.2009 р. «Про виділення коштів для проведення першочергових заходів з недопущення занесенню та поширенню на території України свинячого грипу»;
- постанова № 607 від 10.06.2009 р. «Про особливості закупівлі товарів, необхідних для запобігання виникненню серед населення захворювання на свинячий грип»;
- постанова № 1147 від 30.10.2009 р. «Про фінансування невідкладних заходів, спрямованих на запобігання поширенню інфекційних захворювань серед населення»;
- постанова № 1152 від 30.10.2009 р. «Про запобігання поширенню грипу типу А/Н1 №1/ Каліфорнія/04/09 і гострих респіраторних захворювань серед населення»;
- розпорядження № 1329-р від 11.11.2009 р. «Деякі питання оплати праці медичних працівників, які залучаються до робіт, пов'язаних із запобіганням поширенню інфекційних захворювань серед населення»;
- постанова від 02.12.2009 р. № 1325 «Про посилення захисту окремих категорій населення у зв'язку з епідемічною ситуацією»;
- постанова від 02.12.2009 р. № 1334 «Про закупівлю масок медичних марлевих до державного резерву».

Постановою КМУ № 589 від 03.06.2009 р. затверджено Порядок провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом. Порядок визначає процедуру провадження суб'єктами господарювання – юридичними особами незалежно від форми власності діяльності, пов'язаної з культивуванням рослин, розробкою, виробництвом, виготовленням, зберіганням, перевезенням, пересиланням, придбанням, реалізацією (відпуском), ввезенням на територію України, вивезенням з її території, транзитом через територію України, використанням, знищенням наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, включених до переліку, затвердженого постановою КМУ № 770 від 06.05.2000 р.

З метою підвищення ефективності загальнодержавних заходів, спрямованих на профілактику, діагностику та лікування цукрового діабету, його ускладнень, зниження рівня захворюваності на цукровий діабет, його ускладнень, спричинених ними інвалідності і смертності, збільшення тривалості та поліпшення якості життя хворих КМУ постановою

№ 877 від 19.08.2009 р. затвердив Державну цільову програму «Цукровий діабет на 2009–2013 роки».

Підвищенню якості та доступності медичного обслуговування населення сприятиме прийняття КМУ протягом 2009 р. таких документів:

- розпорядження № 664-р від 17.06.2009 р. «Деякі питання організації надання медичної допомоги»;
- постанова № 1275 від 25.11.2009 р. «Про утворення Ради з питань реформування системи охорони здоров'я»;
- постанова № 1318 від 08.12.2009 р. «Про затвердження Порядку здійснення медичного обслуговування учнів загальноосвітніх навчальних закладів».

З метою визначення основних засад державної політики у сфері надання екстреної медичної допомоги, створення загальнодержавної системи надання екстреної медичної допомоги в Україні, яка є складовою національної безпеки країни, КМУ розпорядженням № 1426-р від 25.11.2009 р. схвалив Концепцію проекту Закону України «Про загальнодержавну систему надання екстреної медичної допомоги». Відповідно до положень концепції, законопроект має визначати:

- обов'язки та відповідальність центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо управління, фінансування, кадрового та матеріально-технічного забезпечення функціонування системи екстреної медичної допомоги;
- принципи взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у забезпеченні функціонування зазначеної системи;
- порядок навчання, підготовки та перепідготовки медичних і немедичних працівників;
- порядок та умови надання екстреної медичної допомоги на місці події;
- права та обов'язки осіб, які звернулися по екстрену медичну допомогу.

Розробка та реалізація проекту Закону України «Про загальнодержавну систему надання екстреної медичної допомоги», відповідно до визначених КМУ концептуальних засад організації системи екстреної медичної допомоги, сприятиме забезпеченню доступності, своєчасності та підвищенню якості екстреної медичної допомоги, зниженню рівня інвалідності та смертності при нещасних випадках, травмах і отруєннях, гострих порушеннях життєвих функцій людини внаслідок серцево-судинних, інших захворювань, що, своєю чергою, сприятиме зменшенню обсягу втрат бюджетних коштів, спричинених тимчасовою та стійкою непрацездатністю.

Відповідно до положень Законів України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» та «Про реабілітацію інвалідів в Україні», КМУ постановою № 1317 від 03.12.2009 р. «Питання медико-соціальної експертизи» затвердив Положення про медико-соціальну експертизу та Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності.

Реалізації заходів, спрямованих на виконання Закону України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям інвалідам», сприятиме затвердження КМУ розпорядження № 1484-р від 03.12.2009 р. «Деякі питання поліпшення медичного забезпечення інвалідів», постанов № 1345 від 03.12.2009 р. «Про затвердження Порядку забезпечення санаторно-курортними путівками дітей-інвалідів» та № 1301 від 03.12.2009 р.

«Про затвердження Порядку забезпечення інвалідів і дітей-інвалідів технічними та іншими засобами».

Протягом 2009 р. відомча нормотворча робота здійснювалась на плановій основі і спрямовувалась на виконання заходів щодо реформування системи охорони здоров'я, визначених Верховною Радою України, Президентом України та КМУ.

З метою удосконалення системи управління кардіохірургічною службою України та підвищення якості лікування гострого коронарного синдрому і серцево-судинних захворювань, поліпшення ефективності надання кардіохірургічної допомоги та її доступності для населення і виконання заходів щодо реалізації Державної програми запобігання та лікування серцево-судинних і судинно-мозкових захворювань на 2006–2010 рр. наказом МОЗ України та АМН України № 32/5 від 22.01.2009 р. затверджено Положення про організацію і роботу кардіохірургічної служби, Примірні штатні нормативи та Рекомендований табель оснащення кардіохірургічних центрів, відділень кардіохірургії з палатою інтенсивної терапії, групою анестезіології та перфузіології, відділень інтервенційної кардіології.

На виконання наказу МОЗ України № 176 від 19.03.2009 р. «Про затвердження заходів МОЗ України щодо удосконалення психіатричної допомоги на 2009–2010 роки» розроблено Положення про організацію психіатричної допомоги в Україні, вжито заходів щодо поліпшення фінансування і матеріально-технічного забезпечення психіатричних закладів, посилення контролю за дотриманням ними законодавства з питань державної акредитації і ліцензування.

На виконання Національного плану розвитку системи охорони здоров'я на період до 2010 р., затвердженого постановою КМУ № 815 від 13.06.2007 р., МОЗ України наказом № 189 від 26.03.2009 р. «Про Порядок контролю та управління якістю медичної допомоги» затверджено:

- Порядок контролю та управління якістю медичної допомоги;
- Положення про клініко-експертні комісії Міністерства охорони здоров'я України;
- Типове положення про клініко-експертні комісії МОЗ АР Крим, управлінь (головних управлінь) охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, управлінь (відділів) охорони здоров'я міських, районних органів місцевого самоврядування;
- Організаційну модель управління та контролю ЯМД;
- Форми протоколу засідання КЕК та акту експертного контролю ЯМД.

Реалізація зазначеного наказу забезпечить впровадження дієвих механізмів проведення контролю за ЯМД і сприятиме реалізації прав пацієнтів на належний рівень медичного обслуговування.

На виконання постанови КМУ № 1290 від 05.11.2007 р. «Про затвердження Державної програми створення єдиної системи надання екстреної медичної допомоги на період до 2010 року» наказом МОЗ України № 283 від 28.04.2009 р. «Про удосконалення

підготовки та підвищення кваліфікації медичних працівників з надання екстреної та невідкладної медичної допомоги» визначено низку заходів, спрямованих на:

- створення дієвої системи підвищення кваліфікації медичних працівників з надання екстреної та невідкладної медичної допомоги;
- удосконалення порядку викладання дисципліни «Медицина надзвичайних ситуацій» студентам ВМНЗ I–IV рівнів акредитації;
- приведення у відповідність до сучасних вимог типових навчальних планів і програм циклів спеціалізації, удосконалення та тематичного удосконалення з невідкладної медичної допомоги для лікарів і молодших спеціалістів з медичною освітою;
- запровадження ліцензійного інтегрованого іспиту Крок-М «Лікувальна справа» з обов'язковим включенням компоненту екстреної та невідкладної медичної допомоги;
- удосконалення навчальних програм з дисципліни «Медицина надзвичайних ситуацій».

На виконання Державної програми «Репродуктивне здоров'я нації» на період до 2015 р., затвердженої постановою КМУ № 1849 від 27.12.2006 р., наказом МОЗ України № 383 від 02.06.2009 р. «Про удосконалення організації надання медичної допомоги дітям підліткам та молоді» затверджено Примірні положення про Центр/відділення медичної допомоги підліткам та молоді «Клініка, дружня до молоді», про кабінет медичної допомоги підліткам та молоді «Клініка, дружня до молоді», про Інформаційно-ресурсний навчальний центр (відділ) та Примірні положення про медичних працівників зазначених закладів.

З метою створення в Україні сучасної системи паліативної допомоги, спрямованої на забезпечення пацієнтів з невиліковними хворобами та обмеженим строком життя доступною та ефективною паліативною допомогою наказом МОЗ України № 463 від 26.06.2009 р. затверджено заходи щодо розвитку паліативної допомоги в Україні на 2009–2010 рр. На виконання зазначеного наказу підготовлено Положення про організацію паліативної допомоги в Україні та Концепцію Державної цільової соціальної програми розвитку паліативної та hospісної допомоги в Україні на період до 2014 р., проведено роботу щодо розвитку мережі hospісів і відділень паліативної медицини у закладах охорони здоров'я, поліпшення їх кадрового та матеріально-технічного забезпечення.

Удосконаленню правового регулювання діяльності, спрямованої на запобігання поширенню ВІЛ в Україні та забезпечення соціального захисту ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД, сприятиме реалізація заходів, затверджених наказами МОЗ України № 178 від 24.03.2009 р. «Про затвердження плану заходів на виконання рішення Колегії МОЗ від 19.02.2009 р. «Про ефективність впровадження державної політики протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу» та № 452 від 25.06.2009 р. «Про затвердження Плану заходів з виконання Загальнодержавної програми забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009–2013 роки».

Відповідно до наказу МОЗ України № 178 від 24.03.2009 р., протягом 2009 р.:

- забезпечено підготовку та внесення змін до Загальнодержавної програми забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009–2013 рр., спрямованих на забезпечення лікувально-профілактичних закладів засобами дезінфекції, стерилізації інструментарію, запровадження

сучасних технологій та способів дезінфекції, створення на національному рівні єдиної електронної мережі моніторингу та контролю внутрішньолікарняних інфекцій;

- забезпечено підвищення рівня підготовки фахівців з питань контролю за внутрішньолікарняними інфекціями;

- налагоджено міжвідомчу і міжсекторальну координацію діяльності державних органів та неурядових організацій, які працюють у сфері протидії ВІЛ/СНІДу;

- посилено контроль за забезпеченням інфекційної безпеки донорської крові.

Розвитку донорства крові та її компонентів, забезпеченню високого рівня захисту здоров'я населення відповідно до вимог законодавства ЄС, запобіганню передачі інфекційних захворювань під час взяття, переробки, зберігання і розподілу донорської крові та її компонентів сприятиме затвердження і реалізація проектів наказів МОЗ України «Про затвердження Положення для установи переливання крові щодо організації управління системою якості та безпеки донорської крові та її компонентів» та «Про затвердження Порядку контролю за дотриманням показників безпеки та якості донорської крові та її компонентів», розроблених на виконання плану заходів щодо виконання у 2009 р. Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС, затвердженого розпорядженням КМУ № 408-р від 15.04.2009 р.

На виконання завдань і заходів Загальнодержавної програми забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009–2013 рр., затвердженої Законом України № 1026-VI від 19.02.2009 р., наказом МОЗ України № 509 від 14.07.2009 р. розроблено Стратегію удосконалення системи консультування і тестування на ВІЛ-інфекцію, стандартизованої лабораторної діагностики на 2009–2013 рр. та плану її реалізації. Метою стратегії є створення умов для вільного доступу населення до якісних послуг консультування і тестування на ВІЛ і охоплення ними до 60% уразливих щодо ВІЛ груп населення, досягнення високоефективних результатів лабораторної діагностики ВІЛ та контролю за лікуванням хворих за рахунок належного кадрового, матеріально-технічного забезпечення референс-лабораторії та регіональних лабораторій, удосконалення стандартів лабораторної діагностики ВІЛ.

Відповідно до завдань, визначених у рішенні колегії МОЗ України від 31.07.2009 р. «Про підсумки діяльності галузі охорони здоров'я України у 2008 р., завдання та перспективи її розвитку», протягом II півріччя 2009 р. продовжувалася робота, спрямована на подальше удосконалення функціонування галузі, поліпшення її фінансування, матеріально-технічного і кадрового забезпечення. Доопрацьовано та подано на розгляд КМУ проекти законів України «Про внесення змін до статті 32 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про ратифікацію Конвенції міжнародної організації праці № 139 1974 р. «Про боротьбу з небезпекою, спричинюваною канцерогенними речовинами й агентами у виробничих умовах, та заходи профілактики», «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування», «Про заклади охорони здоров'я», «Про медичні вироби» та проекти постанов КМУ «Про внесення змін до Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні», «Про затвердження Державної цільової соціальної програми зменшення шкідливого впливу тютюну на здоров'я населення на період до 2012 року», «Про заходи щодо удосконалення системи медичного обслуговування населення». Наказом МОЗ України № 525 від 20.07.2009 р. затверджено зміни до Порядку проведення державної санітарно-епідеміологічної експертизи. Розроблено проекти «Державної програми розвитку системи

надання лікувально-профілактичної допомоги хворим нефрологічного профілю на 2010–2014 роки» і «Державної цільової програми «Трансплантація кісткового мозку» на 2010–2014 роки».

На виконання рішення колегії МОЗ України від 31.07.2009 р. структурними підрозділами МОЗ, УОЗ обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, закладами та установами, підпорядкованими МОЗ, керівництвом ВМНЗ відповідно до їх компетенції здійснювалась діяльність, спрямована на:

- реформування ПМСД на засадах сімейної медицини;
- зміцнення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я;
- здійснення інвентаризації закладів та установ системи охорони здоров'я України та проведення з урахуванням її результатів заходів щодо забезпечення оптимізації мережі закладів охорони здоров'я;
- впровадження міжнародних стандартів у підготовку лікарів, провізорів та молодших медичних і фармацевтичних спеціалістів, удосконалення навчальних планів післядипломної підготовки лікарів;
- удосконалення законодавства з питань контролю за якістю лікарських засобів, медичної продукції та ціновою політикою на них;
- створення Всеукраїнського реєстру донорів кісткового мозку і забезпечення функціонування референс-лабораторії з тканинного та HLA-типування;
- удосконалення нормативно-правової бази щодо питань ліцензування діяльності суб'єктів підприємницької діяльності у сфері охорони здоров'я та державної акредитації закладів охорони здоров'я;
- удосконалення системи обліку дітей, народжених ВІЛ-інфікованими матерями, та дітей із позитивним ВІЛ-статусом, підвищення рівня інформаційно-профілактичної діяльності щодо протидії поширенню ВІЛ/СНІДу серед населення;
- удосконалення механізму складання індивідуальних програм реабілітації інвалідів;
- розвиток стандартизації в охороні здоров'я відповідно до Уніфікованої методики розробки КН, медичних стандартів/КП медичної допомоги на засадах ДМ;
- створення методології розробки вертикально інтегрованої системи індикаторів якості;
- створення уніфікованого класифікатора медичних послуг;
- удосконалення Порядку державної реєстрації медичної техніки та виробів медичного призначення.

На виконання розпорядження КМУ № 1487-р від 12.11.2008 р. «Про утворення Міжвідомчої комісії з питань оптимізації мережі закладів охорони здоров'я» наказом МОЗ

України № 589 від 12.08.2009 р. затверджено План заходів, спрямованих на раціональне використання державних коштів і поліпшення стану надання медичної допомоги.

Зазначеним планом визначено перелік нормативно-правових актів, підготовку яких передбачено протягом 2009–2010 рр. Основними з них є:

- Критерії віднесення закладів охорони здоров'я до первинного, вторинного та третинного рівнів надання медичної допомоги;
- Єдиний класифікатор медичних послуг (із зазначенням переліків видів медичних послуг, що мають надаватися на первинному, вторинному та третинному рівнях);
- Методичні рекомендації щодо реорганізації бюджетних закладів охорони здоров'я в комунальні некомерційні підприємства;
- Порядок організації роботи комунальних некомерційних підприємств охорони здоров'я;
- Типовий договір про надання медичних послуг між закладом охорони здоров'я та органами влади;
- Методичні рекомендації щодо передачі закладів охорони здоров'я, що знаходяться на балансі сільських, селищних та міських у містах районного значення рад, у спільну власність територіальних громад району;
- Порядок проведення закупівель медичних послуг на контрактній основі;
- Типове положення про забезпечення координації та наступності в наданні медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях;
- Табелі оснащення різних типів закладів охорони здоров'я та Типові положення про них;
- Типова структура відділу охорони здоров'я районної державної адміністрації;
- Методика обрахунку вартості медичних послуг;
- Положення про єдину інформаційну систему галузі охорони здоров'я;
- Положення про Агенцію експертизи якості медичних послуг;
- Уніфікована методика з розробки клінічних настанов, медичних стандартів, уніфікованих клінічних протоколів медичної допомоги, локальних протоколів медичної допомоги на засадах ДМ;
- Критерії та індикатори якості надання медичної допомоги;
- Примірне положення про Наглядову раду закладу охорони здоров'я;
- Порядок розрахунку потреби системи охорони здоров'я у лікарях;
- Положення про порядок компенсації населенню вартості ліків і лікарських засобів.

Аналіз результатів нормотворчої діяльності у 2009 р. доводить, що сучасна нормативно-правова база охорони здоров'я формується відповідно до принципів та пріоритетів державної політики охорони здоров'я, визначених Конституцією України, Основами законодавства про охорону здоров'я та іншими, прийнятими відповідно до них,

актами законодавства, які регулюють суспільні відносини у галузі охорони здоров'я. Проте без належного правового регулювання залишаються питання:

- формування правових, організаційних, економічних і соціальних засад охорони здоров'я з урахуванням сучасних тенденцій розвитку суспільно-політичного життя та пріоритетних напрямів реформування галузі;
- забезпечення солідарної участі держави, роботодавців і територіальних громад у фінансуванні медичної допомоги;
- впровадження сучасних механізмів ефективного та раціонального використання кадрових, фінансових і матеріально-технічних ресурсів галузі;
- підвищення престижності праці медиків, рівня заробітної плати в охороні здоров'я, встановлення медичним працівникам надбавок за вислугу років, сумлінну працю, виплати матеріальної допомоги на оздоровлення;
- забезпечення оптимізації та децентралізації системи управління в охороні здоров'я, автономізації медичних закладів;
- впровадження дієвої системи контролю за якістю та ефективністю медичної допомоги;
- стимулювання пріоритетного розвитку ПМСД і стаціонарозамінних технологій;
- впровадження прогресивних форм господарювання закладів охорони здоров'я та ринкових відносин у медичній галузі.

Законодавчому врегулюванню зазначених питань сприятиме подання на розгляд Уряду та Верховної Ради України законопроектів «Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я», «Про фінансування охорони здоров'я та обов'язкове медичне страхування», «Про заклади охорони здоров'я», розроблених за участю народних депутатів України, представників органів державної влади, організацій роботодавців, профспілок, наукових установ та громадських об'єднань з метою забезпечення загальнодоступності, рівноправності громадян в отриманні медичної допомоги, реформування механізмів фінансування та управління галуззю.

Прийняття зазначених законопроектів створить належне підґрунтя для розробки та затвердження КМУ, центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування низки підзаконних нормативно-правових актів, які забезпечать урегулювання механізмів реалізації визначених на законодавчому рівні пріоритетних напрямів реформування системи охорони здоров'я України.